

IVANA VUKOVIĆ

## PRELO U KRASNU U TRADICIJSKOM I SUVREMENOM KONTEKSTU

Ivana Vuković  
Vinkovačka 23  
HR 21000 Split

UDK: 394(497.5 Krasno)  
Stručni članak  
Ur.: 2005-12-16

Ovaj rad rezultat je dvokratnog istraživanja sastanaka – *prela*, koja se održavaju i danas u Krasnu, ali sa znatno drugačijom svrhom i značenjem. Osim prikaza tih dvovrsnih sastanaka, autorica ukazuje na promjene koje je prelo doživjelo: od tradicijskog do današnjeg prela.

### *Uvod*

Rad se temelji na podacima dobivenim prilikom dvokratnog terenskog istraživanja pojave pod nazivom *prelo* na području Krasna.<sup>1</sup> Prilikom oba istraživanja (provedena u listopadu 2004. godine te u travnju 2005. godine) koristila sam upitnicu o prelima izradenu za potrebe nekadašnjeg projekta Odsjeka za etnologiju *Tematska etnološka istraživanja* provedenog osamdesetih godina 20. st. Spomenuta upitnica je nadopunjena te prilagođena specifičnostima krasnarskog područja, kao i pojedinačnim kazivačima.<sup>2</sup> Osim

---

<sup>1</sup> Istraživanja su provedena u sklopu znanstvenog projekta *Identitet i etnogeneza primorskih Bunjevaca*. Voditeljica projekta je dr. sc. Milana Černelić, docentica pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

<sup>2</sup> Svi podaci prikazani u ovom radu nalaze se u transkriptima razgovora koje su vodile Ivana Vuković i Petra Kelemen, u Arhivu Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

podataka dobivenih terenskim istraživanjima, koristim i podatke iz literature koji se odnose na šire područje Like. Tijekom prvog istraživanja uočeno je kako je tradicijski element kojim se u radu bavim, sastanci pod nazivom *prelo*, i danas prisutan u krasnarskom kraju pod istim nazivom, ali je doživio stanovite promjene značenja. Također se pokazalo, iako je naziv tradicijskog i suvremenog okupljanja isti, da se radi o dvovrsnim sastancima. U radu ukazujem na razlike među navedenim sastancima, pa tako i na razliku u osnovnoj funkciji sastanaka. Naime, osnovna svrha okupljanja tradicijskog prela (prisutnog otprilike do polovice 20. stoljeća) bila je zabava mladih ljudi, koja je beziznimno uključivala i rad: *čijanje perja* i *čupanje vune*. Svrha današnjeg prela (o čemu će biti riječi u drugom dijelu rada) je prisjećanje i očuvanje *starih običaja*,<sup>3</sup> a i izrada suvenira kojima će se zajednica predstaviti susjednim lokalnim, pa i regionalnim zajednicama. *Prelo*, a također izradu suvenira na spomenutim sastancima, sa istim svrhom (predstavljanja), pokrenula je udruga *Čuvarice ognjišta* (osnovana 30. prosinca 2002. godine) pri kojoj djeluje i folklorno društvo *Krasno* (osnovano 1. ožujka 2004. godine) s kojima udruga broji 34 člana mladenačke i zrelije dobi.

Sastanci mladih i starih (zajedno ili odvojeno) radi obavljanja sezonskih zimskih poslova, ali i druženja i zabave, karakteristična su pojava na čitavom području Like pod nazivom *prelo*, *silo*, *sijelo*, *sido*, *čijalo*, *komušalo* i sl. ovisno o određenom lokalitetu. U tom smislu, pokušat ću ukazati na regionalne posebnosti *prela* u krasnarskom kraju.

Također valja napomenuti da se podaci o tradicijskim prelima, dobiveni prilikom oba istraživanja, odnose na vrijeme prve polovine dvadesetog stoljeća, kad je *prelo* bio veoma uobičajen način susretanja mladih ljudi, a i obavljanja spomenutih poslova.

#### *Vrste sastanaka*

Nazivi koje kazivači krasnarskog kraja mahom koriste za sastanke koji su bili karakteristični za ovo područje, a čiji sudionici su bili samo djevojke i mladići jesu: *prelo*, *čijalo* te *silo/sijelo*. Uz navedene, jedna kazivačica spominje i *sastanke na otvorenom*, kod seoskog bunara.<sup>4</sup>

Samo Ankica Vukelić iz Vukelića pravi razliku među svim tipovima sastanaka, no ipak bi trebalo spomenuti da te razlike nisu uvijek jasne, što ću dalje u tekstu naglašavati. Osim nje, Marko Miškulin iz Krča pravi razliku među prelom i sijelom. Po njegovu mišljenju, ti sastanci se razlikuju po dobi

<sup>3</sup> Zora Vukelić, Krasno.

<sup>4</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

sudionika (mladi su išli u prelo, a stariji u sijelo), zatim po danima kad se ljudi sastaju (prelo je bilo isključivo subotom, dok za sijelo nema određenih dana) te po pozivanju na sastanak (na prelo se poziva, a na sijelo ne).

Ankica Vukelić iz Polja navodi da su prelu prisustvovali mladi koji još nisu stupili u brak. Od ljudi starije dobi, na prela su dolazili samo stariji nevjenčani muškarci, koje su mještani nazivali *stari dečki* i starije nevjenčane žene - *stare cure*. Kazivačica navodi da vjenčani ljudi više nisu išli u prela zbog obveza oko djece, no osobno je nakon vjenčanja odlazila na sastanke na *šternu*. Stoga se može zaključiti da su ti sastanci, po značenju koje u društvu imaju, dva različita tipa sastanaka.<sup>5</sup> Mladi su se spontano, bez ranijeg dogovora, sastajali kod *šterne* navečer tijekom ljeta, kad je bilo vruće, i kad su imali mnogo posla na polju. Spomenuti sastanci nisu bili radnog karaktera. Ponekad su na tom bunaru istovremeno bila tri prela. Osnovu za odvajanje, grupiranje tih triju prela činila je dob sudionika, no ipak bez strogih granica. Naime, prema riječima kazivačice, ljudi su se znali miješati, prelaziti iz jednog prela u drugo. Kazivačica (rođena 1942. godine) bila je u najmlađem prelu, njezina sestra (rođ. 1936. godine) u srednjem, a treća sestra (rođ. 1934.) u najstarijem prelu.

Dalje ću koristiti naziv prelo za sve tipove sastanaka, osim ako se ne radi o kvalitativoj razlici među sastancima ovisno o nazivu. Tada ću to posebno naglasiti.

### *Prelo*

*Prela* su se održavala u zatvorenom prostoru, u kući domaćice kojoj je potrebna pomoć oko obavljanja sezonskih zimskih poslova. Održavala su se zimi,<sup>6</sup> uglavnom subotom navečer.<sup>7</sup> Katica Devčić iz Polja dodaje da su se ponekad održavala četvrtkom. Ista kazivačica razlikuje *prelo-prediva* od *prela-čijala*. Naime, na predivima su starije (udane) žene, uz pomoć mladih cura prele, a ti su se sastanci održavali četvrtkom navečer. Stoga smatram da je

---

<sup>5</sup> Kao što sam već napomenula, navedena kazivačica, kao i mnogi drugi kazivači, ne pravi razliku u terminima prelo, čijalo i dr., već za svaki od različitih tipova sastanaka koristi isti termin: prelo. Iako neki od tih sastanaka ne uključuju rad, a prelo uvijek uključuje, može se zaključiti da u slučaju kazivačice rad nije osnovna svrha, cilj prela, već upravo druženje (mladih) ljudi. U tom, zabavnom dijelu/karakteru prela, vidim liniju koja povezuje sve tipove sastanaka o kojima kazivačica priča. Napominjem da je sličan slučaj i s nekim drugim kazivačima, npr. Katica Devčić iz Polja.

<sup>6</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Ivka Anić, Anići; Milan Babić, *Bićo*, Anići; Marija Anić, Anići; Kaja Vukelić *Vrancelova*, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>7</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Ivka Anić, Anići; Milan Babić, *Bićo*, Anići; Marija Anić, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje; Marija Brkić, Panjinovići.

moguće da je u kazivanju došlo do preklapanja pojmova *predivo*, *prelo* i *čijalo*, zbog, kako sam već naglasila, zabavne i opuštene atmosfere navedenih sastanaka.

Djevojke su žurno s čijanjem perja/čupanjem vune završavale oko 21-22 h.<sup>8</sup>

Poslije završetka rada počeo bi zabavni dio večeri.

Ankica Vukelić navodi da je prelo trajalo do poslije ponoći, odnosno *dok domaćinu ne dosadi*. Katica Devčić se sjeća da su mladi u prelu bili do 23 ili do 23,30 h. Svirač dangubice kuterevke, Milan Babić, kazuje da bi na prelu bio do zore. To je mogao kao svirač, a i momci su (za razliku od cura) odlazili na prela u susjedna sela, jer se događalo da je tijekom jedne večeri bilo nekoliko prela u različitim selima. Nasuprot spomenutom kazivanju, nema podataka da su djevojke ostajale do jutarnjih sati u prelu, što opet svjedoči o većoj slobodi koju su imali momci sredinom 20. stoljeća.

Na terenu sam naišla na slijedeća objašnjenja pojmova: naziv *prelo* najčešće se povezuje, tj. izvodi iz samog čina pređenja:<sup>9</sup> *Znate što, ustvari, zašto se je zvalo prelo? Prije se isto sijalo konoplje, lan, i onda se od toga, veliki je to proces bio, to se sijalo, pa se izvuklo iz zemlje, mi nismo močile, nismo imale vode, nego smo stavljale po noći na rosu, onda bi se to sušilo, onda ima neka posebna stupica koja to tuče da to postane vlakno, od toga se vlakna napravi kudjelja i prede se. Zato se zvalo prelo. Preli smo.*<sup>10</sup> Od opisanih poslova, vezanih za dobivanje vlakana za izradu tekstilnih predmeta, djevojke su na prelu samo prele.

Ostali kazivači ili nisu znali odakle nazivi, ili su ih sasvim nejasno pokušavali objasniti. To što su svi kazivači, stanovnici krasnarskog kraja, poznavali naziv prelo za ovakav tip sastanka, ukazuje na to da je on ukorijenjen na ovom području te da se prenosi iz generacije u generaciju.

Katica Devčić navodi da se *čijalo*, tako naziva zbog same radnje koja se na *čijalu* obavlja: *čijanja perja*.

#### *Svrha sastanka*

Prelo je bio radni sastanak, čiji su radni dio (*čijanje perja* i *čupanje vune*) ispunjavale djevojke.<sup>11</sup> Neki kazivači od radova na prelu izdvajaju

<sup>8</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, Čodić, Polje.

<sup>9</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Mira Devčić, Polje.

<sup>10</sup> Mira Devčić, Polje.

<sup>11</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Mira Devčić, Polje; Ivan Tomaić Šoša, Polje; Marija Brkić, Panjinovići.

samo *čijanje*.<sup>12</sup> Čijale/čupale vunu su isključivo djevojke,<sup>13</sup> i to za domaćicu prela.<sup>14</sup> Djevojke su radile sjedeći za stolom.<sup>15</sup>

Dok su cure radile, momci su se polako skupljali u kući domaćice, sjedili okolo, svirali i pjevali.

Podjelu poslova, na prelu i izvan njega, Zora Vukelić komentira: *Ne samo da su gledali, nego su bili podijeljeni poslovi na muške i ženske poslove, to je bilo sram da muškarac radi ženski posao. Danas toga više nema.*

Nije postojao određeni red sjedenja niti su ga se mladi pridržavali.<sup>16</sup>

Iako je rad bio sastavni dio svakog prela, gotovo svi kazivači navode da je glavna svrha takvog sastajanja ipak bila zabava. O tome jasno svjedoče sljedeći opisi: *Ako se niš nije imalo iščijat, ja znan, od nas cura, ja znan, moja zaova tu di san ja došla jednon (smijeh) ubila štaon kokoš (smijeh), donila kokoš kući. Treba zagrijat vodu pa je operušat, a perje operušit tako da bude u subotu za prelo (smijeh),<sup>17</sup> te: Ono prije su zakolji domaću kokoš, čupaj, samo da se društvo skupi. To malo perja, više za bacit na pod nego ga očistit. I onda kad se to završi, onda se skloni, onda se pleši, pjevaj.<sup>18</sup>*

Ivan Tomaić ističe kako je svrha prela bila podjednako i rad i zabava: *I zabava, puno cura, duga zima, treba se zabavit. Kako ćeš se zabavit nego sabrat prelo, čijanje i čupanje vune.*

Jure Glavaš navodi razlog zbog kojeg su momci odlazili u prelo: *Upucavat se nekoj ženskoj. I samo preko prela se to. Jer mama i tata nisu davali da sad ta cura ide izać negde. Baš na prelu si ti nju mora zagledat, preko očiju, preko mimike, što ja znan.*

Jedna od najvažnijih značajki prela bila je upravo u odnosu među momcima i djevojkama, koji je bio mnogo opušteniji nego pri svakodnevnim susretima. Mladi su veoma otvoreno pokazivali simpatije jedno prema drugome, stoga ne iznenađuje da mnogi kazivači kao glavno obilježje prela ističu upravo zabavu i druženje s osobom koju su simpatizirali.

<sup>12</sup> Ivka Anić, Anići; Milan Babić, *Bićo*, Anići; Marija Anić, Anići; Kaja Vukelić *Vrancelova*, Anići; Marko Miškulin *Manjan*, Krč.

<sup>13</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, *Čodić* Polje; Ivka Anić, Anići; Milan Babić, *Bićo*, Anići; Marija Anić, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje; Zora Vukelić, Krasno; Jure Glavaš, Krasno.

<sup>14</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica, Devčić *Čodić*, Polje; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>15</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica, Devčić *Čodić*, Polje.

<sup>16</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje.

<sup>17</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>18</sup> Mira Devčić, Polje.



Sl. 1. Predmeti koje su izradile članice *Čuvarica ognjišta*, snimila Marija Brajković, listopad 2004.

Postojali su mnogi načini kako su mladi iskazivali simpatije jedno drugom. U tu svrhu služio je *namigac* (kad osoba migne nekome tko joj se sviđa)<sup>19</sup>, sjedenje jedno pored drugoga<sup>20</sup>, *igre*<sup>21</sup>, *plesanje*<sup>22</sup>.

Na kraju prela momci su pratili djevojke kući.

#### *Sudionici prela*

Za razliku od šireg ličkog područja, gdje se mogu razlikovati prela samo za starije, oženjene ljude, prela samo za mladiće i djevojke, te prela kojima su zajedno prisustvovali i mladi i stari – na krasnarskom području kazivači se

<sup>19</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>20</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Ivka Anić, Anići.

<sup>21</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Milan Babić, *Bićo*, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje; Zora Vukelić, Krasno.

<sup>22</sup> Ivan Tomaić *Šoša*, Polje; Katica Devčić, *Čodić*, Polje.

sjećaju samo prela za mlade. Iako su ponekad tim prelima prisustvovali i stariji ljudi, riječ je bilo ili o domaćinima kuće, ili o ljudima koji su došli samo radi zabave. Stariji ljudi nisu dolazili na prela da bi kontrolirali ponašanje mladih.

Djevojke su, za razliku od momaka, na prelo uvijek bile pozivane,<sup>23</sup> što je slučaj na cijelom području Like. Momci su na prela dolazili sami, nepozvani, ali ne i nepoželjni. Neki momak bi saznao da je negdje prelo pa bi obavijestio druge.<sup>24</sup>

Prelo je sabirala mlada neudana djevojka u kući.<sup>25</sup> Djevojka je sama pozivala druge djevojke u prelo, tražeći dopuštenje od majke pozivane djevojke,<sup>26</sup> ili tu ulogu prepušta mlađoj sestri.<sup>27</sup>

Postojala je još jedna značajna razlika među momcima i djevojkama: momci su, za razliku od cura, odlazili na prela i van svojih sela.<sup>28</sup> Tako Jure Glavaš komentira: *Oni su smjeli, momcima mama i tata nisu mogli zabraniti (...)A curama jesu (...) Jednostavno nisu dali curama ić van iz kuće nikuda.*

O odlasku momaka na prela u druga sela svjedoče stihovi koje mi je rekla Ankica Vukelić:

*Kud bećari odoše u prelo,  
preko Krča u Anića selo.*

Ista kazivačica se sjeća da su momci u Vukeliće dolazili iz Krasna i Anića. Navodi da joj nije bilo zanimljivo kad su dolazili samo domaći momci na prelo; ni lokalnim momcima nije bilo drago kad su momci iz drugih sela dolazili na prela u njihovo selo, ali se ne sjeća da je bilo kakvih ozbiljnijih svađa među njima, osim što su domaći momci znali prigovarati curama ako bi otišle s momcima iz drugih sela.

Prema kazivanju Katicice Devčić, momci su *imali pravo odsvuda dolaziti*, i iz okolnih sela, konkretno, iz Primorja, iz Oltara... Domaći se momci nisu ljutili na momke iz drugih sela, jer bi i oni iduću subotu išli na prelo u drugo selo. Ipak, kaže, znala se pojavljivati ljubomora, ali *svak je muča za se... Komu krivo, komu pravo.*

<sup>23</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić Čodić, Polje, Ivka Anić, Anići; Milan Babić, Biće, Anići; Kaja Vukelić Vrancelova, Anići; Ivan Tomaić Šoša, Polje.

<sup>24</sup> Milan Babić, Biće, Anići.

<sup>25</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, Čodić, Polje.

<sup>26</sup> Katica Devčić, Čodić, Polje.

<sup>27</sup> Ankica Vukelić, Vukelići, dok Milan Babić, Biće iz Anića ne ističe posredstvo majke pri pozivanju u prelo.

<sup>28</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, Čodić, Polje; Ivka Anić, Anići; Milan Babić, Biće, Anići; Ivan Tomaić Šoša, Polje; Jure Glavaš, Krasno.



Sl. 2. Čuvarice ognjišta zajedno s KUD-om iz Otočca na tradicionalnom *prelu*, snimio Csaba Pinter, lipanj 2006.

Ivka Anić se sjeća da su se domaći momci ljutili na momke iz drugih sela koji bi došli na čijanje. To nezadovoljstvo je katkad rezultiralo i bacanjem kamenja na momke iz drugih sela, jer, kako kazivačica kaže, domaći momci bi se pitali: *Pošto su došli?*

Milan Babić, svirač kuterevke, navodi da je u Krasnu bilo desetak sela, te da je stoga subotom navečer bilo najmanje pet prela. Događalo se da je tijekom jedne subotnje večeri kazivač s ostalim članovima orkestra obišao više prela u raznim krasnarskim selima. Također navodi da je u Vukelićima bilo trideset cura, koje su subotom sabirale dva prela: jedno je bilo u *Gornjim Vukelićima*, a drugo u *Donjim*.

Ivan Tomaić spominje se kako je na prela išao u Dolac: *u Devčiće smo išli, u Dujmišiće smo išli, Vukelići gor, u Vukeliće smo išli, u Ivetiće, Jankoviće, u sva sela gdi je god čuj da je prelo mi ajde*. Ističe i razlog zašto djevojke nisu išle na prela u druga sela: *A cure kao cure. Mlado, moš ga zavest kako očeš, i roditelji se boje za dite svoje*. Također navodi da su se dečki nekad znali naljutiti jedni na druge (u slučaju dolaska na prelo u drugo selo), no nije bilo ozbiljnijih svađa.



I Katica Devčić ističe razlog zbog kojeg djevojke nisu išle na prelo u okolna sela: *A tako, kad je u svakon selu bilo dosta cura za prelo i svak u svome selu.* Prela su bila jedina mjesta druženja mladih ljudi, na kojima su se oni i zaljublivali. Momci su mogli imati više djevojaka, što je djevojkama bilo nedopustivo, uz komentar: *oni su smjeli, oni imaju bolje zakone i danas.*

Mladi su na prelo počeli odlaziti u dobi od petnaest do šesnaest godina.<sup>29</sup> Kaja Vukelić iz Anića razlikuje dvije dobne granice: momci i cure od petnaest do osamnaest godina, i oni stariji: *E pa velin, to su bile dvi generacije, do osamnaest godina, onda one ozbiljne cure koje nisu dale ovin mlađin da im ne bi konkurirale.* Ivan Tomaić iz Polja navodi pak da su mladi počeli odlaziti i aktivno sudjelovati u prelu još od dvanaeste godine.

Prema sjećanju Katice Devčić, u Anićima je za njezina djetinjstva bilo dvadeset i devet cura (od sedamnaest do dvadeset dvije, dvadeset tri godine), koje su imale po dva prela: *mlađe pose* (posebno, odvojeno), *ove ozbiljnije pose* ("mlađe" – to su djevojke od petnaest do šesnaest godina).

Pojedini kazivači<sup>30</sup> navode da stariji ljudi<sup>31</sup> nisu prisustvovali sastancima mladih. Ipak, postoje i sjećanja o sastancima koji su organizirali mladi, a kojima su prisustvovali i stariji ljudi, bilo domaćini kuće ili ne.<sup>32</sup> Tako, primjerice, Ivan Tomaić nije odlazio u prela poslije ženidbe, jer tad *nije ti do prela. Imaš dice, moraš čuvat dicu, moraš pazit dicu.*

Kazivači se uglavnom ne sjećaju da je zajednica imala poseban odnos prema udovicama. Ankica Vukelić se sjeća da su udovice također odlazile u prelo. Njihovo prisustvo je uvijek bilo povod za kakvu pjesmu, među kojima jednu navodi:

*Udovice popišana tura,  
neću tebe dokle iman cura.*

Po riječima Katice Devčić nije se uobičavalo ići na prelo kod udovica *jer ih onda nije ni bilo.*

Kazivačica iz Vukelića, Ankica Vukelić, navodi da cure koje su bile na lošem glasu nisu išle u prelo,<sup>33</sup> niti da su pozivane. Katica Devčić također ističe

<sup>29</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Mira Devčić, Polje.

<sup>30</sup> Ivka Aniće, Aniće; Milan Babić, *Biće*, Aniće; Mira Devčić, Polje; Marko Miškulin *Manjan*, Krč.

<sup>31</sup> Valja napomenuti da kazivači, kad govore o starijim ljudima, ne podrazumijevalju ljude starije životne dobi. To određenje vezano je za bračni status. Vjenčani ljudi shvaćaju se kao "stariji", pa se u tom smislu tako spominju u razgovoru.

<sup>32</sup> Kaja Vucelić *Vrancelova*, Aniće; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>33</sup> Kazivačica, kao i cijela zajednica, pod tim podrazumijeva one djevojke koje su imale mnogo momaka, kao i one za koje se znalo da su već imale spolne odnose.

da se nije običavalo ići na prelo kod cura na lošem glasu, s objašnjenjem da je to *bilo ko iz poniženja*. Djevojkama, koje su se jednom ili više puta rastavile,<sup>34</sup> ili su imale vanbračno dijete, nitko nije branio da idu u prelo. Odlazak na prelo ovisio je o volji pojedinca. O slobodi odlaska na prelo svjedoči i Ivan Tomaić iz Polja. O curama na lošem glasu kaže: *Pa moglo se ić u prelo, jer ne ide sama u prelo, idu sve cure iz celog sela, svaka pazi, svaka misli što će kod koje vidit nešto ružno*. Dodaje da je djevojka s vanbračnim djetetom odlazile u prela.

Tijekom terenskog istraživanja zabilježena su sjećanja da su neki roditelji zabranjivali djevojkama ići u prelo. Tako se Ankica Vukelić sjeća da su roditelji nekima zabranjivali ići u prelo, ali da bi *zaboravili priko osmice*, tako da se to njihovo negodovanje nije odrazilo na djevojačko (ne)prisustvo idućem prelu. Postoji i sjećanje na uvjetnu dozvolu odlaska na prelo: *Negde roditelji nisu dozvolili, onda je ćerka morala sve dospjet u kući majki, sve, i onda je pusti*.<sup>35</sup>

Nasuprot spomenutim kazivanjima, Ivan Tomaić iz Polja ističe kako roditelji nisu branili djevojkama odlaziti u prelo, jer *svakon je trebalo i čijanje i čupanje vune*.

Nisam naišla na podatke da mlađa sestra (ako je bilo više sestara u kući) nije smjela istovremeno sa starijom ići u prela, odnosno, nema podataka da je mlada djevojka morala čekati da se njezina starija sestra uda prije odlaska na svoje prvo prelo.

#### *Događanja*

Nakon radnog dijela sastanka započinjao je zabavni dio. Tada su mladi igrali razne igre, pjevali i plesali, a momci svirali.

Među najučestalije igre na prelu, koje su, oslanjajući se na podatke iz literature, bile prisutne i na širem ličkom području, spadaju *pošta*<sup>36</sup> i *okreni se buvo*<sup>37</sup>. Najdetaljniji opis pošte dao je Ivan Tomaić: "Pošta, ajde, u sobu tako se zatvori cura ili dečko. I sad kuca. Ko je? Pošta. Za koga je? Sad on reče ili ona za tu curu ili za toga dečka. I onda taj dolazi k njoj. On ostane, ona ide van". Za vrijeme igre *okreni se buvo* sljedeći je dijalog: "Okreni se,

<sup>34</sup> Napominjem da nije riječ o rastavi braka, već o prekidu veze.

<sup>35</sup> Mato Devčić *Radina*, Polje.

<sup>36</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Milan Babić, *Biće*, Anići; Kaja Vukelić *Vrancelova*, Anići; Marko Miškulin *Manjan*, Krč; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>37</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Mira Devčić, Polje; Kaja Vukelić *Vrancelova*, Anići; Zora Vukelić, Krasno.

buvo. -Ne mogu. -A zašto? -Dok onaj ne poljubi onu".<sup>38</sup> Momak i cura se poljube, te se parovi izmjenjuju. *Šaljivi zatvor*<sup>39</sup> još je jedna igra kojoj je cilj da se mladi par poljubi, no u literaturi koja obrađuje područje Like nije zabilježena. Nakon što iziđe iz sobe, momak pozove curu koja mu se sviđa. Na pitanje djevojke: "Šta radiš?" momak odgovara: "Ništa. Čekam dok izađeš ti". Tada djevojka izađe, par se poljubi, a potom se parovi izmjenjuju. Veoma raširena igra bilo je *propadanje*,<sup>40</sup> koje opisuje Ivan Tomaić: "Ja propade, ko ti se dopade. Taj i taj. Ja propade. A drugi pitaj ko ti se dopade. A ja kažen, vas jedna. I dobro i ajd ljubiti se. Al ne ić nikuda nego tu na mjestu. I sad nju pitaju". Spomenuta igra se igrala na prelima šireg ličkog područja. Milan Babić dao je opis *ridanja*:<sup>41</sup> "Dečko i cura side skupa. Dečko oće da ostane s jednon curon. Drugi mi je oće otet, i treći zapovida koliko će batina dobit. I on trpi batine da bi š njon sidija". Samo Ivan Tomaić spominje igru *pulica dili* opisujući: *pulica se tražila, dugme, pulica. Jedan dili, uzme kajiš i dili, pita tebe u koga je, nisi pogodila, pružiš ruku i dobiješ kajiš po ruki. Pita drugu tako, koja pogodi, njoj daje kajiš i pulicu neka dili, neka tuče*. Veoma slična igra u literaturi je zabilježena u Lovincu pod nazivom *vitačenje*, u Kosinjskom Bakovcu kao *vitice*, te u ogulinskom kraju kao *prstenkanje*. Ostale igre koje su igrali samo momci, pod nazivom *zaimanje*, *bumsati se*, *čarapanje*, *kovanje*, *razbijanje klade*, a koje su zabilježene po Lici u selima i zaselcima Krasna nisu potvrđene.

Na prelma se plesalo ličko kolo<sup>42</sup>, drmeš i šatrovac<sup>43</sup>, bećarac<sup>44</sup>, polka<sup>45</sup>, paun<sup>46</sup>, kukunešće<sup>47</sup>, tango i swing<sup>48</sup>, đikac i sremačko kolo<sup>49</sup>.

O plesanju kukunešća svjedoče i sljedeći stihovi:

*Da san znala igrat kukunešće,  
bila bi se udala u Lešće.*<sup>50</sup>

<sup>38</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Mira Devčić, Polje; Kaja Vukelić *Vrancelova*, Anići.

<sup>39</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Ivka Anić, Anići igru naziva *zatvor*.

<sup>40</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Ivka Anić, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>41</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Milan Babić, *Bićo*, Anići.

<sup>42</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Marija Anić, Anići.

<sup>43</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>44</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>45</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Marija Anić, Anići; Ivka Anić, Anići.

<sup>46</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Marija Anić, Anići; Marko Miškulin *Manjan*, Krč.

<sup>47</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Marija Anić, Anići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>48</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Ivan Tomaić *Šoša*, Polje.

<sup>49</sup> Ivka Anić, Anići.

<sup>50</sup> Katica Devčić, *Čodić*, Polje; Ankica Vukelić, Vukelići.

*Oj, drmešu, kolo najmilije,  
u tebi san zagledao dvije.<sup>51</sup>*

*Bećarci* (deseterački stihovi s rimom koji se pjevaju na ustaljenu melodiju) također su bili uobičajeni u Krasnu, kao i u cijeloj Lici. Neki bećarci, koje sam zapisala na terenu:

*Moj bećaru, srce bi ti dala,  
da mi nije kvariti njedara.*

*Lipo ti je prelit u šljiviku,  
doli trava, gori šljiva plava.*

*Dođi, dragi, niko znati neće,  
sakrit ću te u rumeno cveće.*

*Lolo moja i ljubavi moja,  
zašto mene kara majka tvoja?*

*Neven vene, i u more pada,  
moj bećaru ko te ljubi sada?*

*Ajmo, dragi, u jabuke rane,  
rodile su, savile se grane.<sup>52</sup>*

Bećarci su najčešće bili duhovitog sadržaja, a često su služili i kao sredstvo komunikacije, pjevanog razgovora između djevojaka i momaka. Tada se govorilo da se mladi pripjevavaju<sup>53</sup>, napivavaju<sup>54</sup> ili napjevevaju<sup>55</sup>. Tako, primjerice, Ankica Vukelić recitira:

*Lezi, mala, priko devet međa,  
Pa ispravi ta grbava leđa.*

Na to djevojka odgovara:

---

<sup>51</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>52</sup> Sve navedene bećarce recitala mi je Ankica Vukelić iz Vukelića.

<sup>53</sup> Katica Devčić, Čodić, Polje.

<sup>54</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>55</sup> Marija Brkić, Panjinovići.

*Vidi malog, igra ka petuljak,  
Propinje se ko ječmeni šuljak.*

Iako je napjevavanje ponekad znalo biti neugodno, mladi se nisu ljutili jedni na druge. Tako Marija Brkić iz Panjinovića recitira:

*Što je u pjesmi, pjevati se može,  
Ko zamjeri, ubiti se može.*

Glazbenici na prelu bili su momci iz krasnarskog kraja, koji su na prelo dolazili bez poziva. Sviranje se nije naplaćivalo.

Instrumenti koje su svirali: brač,<sup>56</sup> dangubica<sup>57</sup>. Marko Miškulin recitira:

*Dangubice, tamburice od četiri žice,  
pomozi mi sabirat curice.*

Milan Babić osobno svira dangubicu kuterevku, koju je – kako kaže – u Kuterevu kupio za petsto kuna. Samouk je, veli dalje, te da nitko u njegovoj obitelji prije njega nije svirao. Svojim znanjem se veoma ponosi. Ističe kako je kao svirač bio omiljen među curama u vrijeme kad je odlazio na prela.

U prelima su se svirali još i bisernica<sup>58</sup>, prim i berdo<sup>59</sup>, bugarija<sup>60</sup> te gitara<sup>61</sup>. Ankica Vukelić i Kaja Vukelić recitiraju stihove, koji svjedoče o postojanju gitare ne prelina:

*Oj, gitaro, venile ti note,  
ne mogu te slušat od milote.*

---

<sup>56</sup> Ankica Vukelić, Vukelići.

<sup>57</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, Čodić, Polje; Milan Babić, Bičo, Anići; Kaja Vukelić Vrancelova, Anići; Zora Vukelić, Krasno. Ankica Vukelić navodi da su ljudi u novije vrijeme dangubicu počeli zvati kuterevka. Naziv kuterevka tamburica je dobila po mjestu Kuterevu, stanovnici kojeg su bili vrsni i po cijelom kraju poznati izrađivači spomenutih tamburica. Upućujem na članak Tihane Rubić Trgovinske i robne veze na relacijama Krasno-Kuterevo i Krasno-Švica, objavljenom u istom broju *Senjskog zbornika*.

<sup>58</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Milan Babić, Bičo, Anići.

<sup>59</sup> Katica Devčić, Čodić, Polje; Milan Babić, Bičo, Anići; Marija Anić, Anići.

<sup>60</sup> Katica Devčić, Čodić, Polje; Milan Babić, Bičo, Anići.

<sup>61</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Marija Anić, Anići; Kaja Vukelić Vrancelova, Anići. Ivka Anić, rod. 1914. godine se ne sjeća da je gitara svirana na prelina.

Ankica Vukelić dalje recitira:

*Reka san ti, curo, da ću doći,  
nisan moga sa gitaron proći,*

*A jedna je gitara, jedna mandolina,  
voliš li me moja sinjorina?*

Pojedini kazivači potvrđuju da se u prelima svirala i harmonika.<sup>62</sup> Ipak, Ankica Vukelić navodi da se u ovom kraju nije svirala jer ovdašnji momci nisu bili u financijskom stanju kupiti ih (za razliku od Primoraca i momaka oko Oltara, koji su plovili pa su harmonike mogli kupiti). Ivka Anić (rođ. 1914. godine) kazuje da harmonike u vrijeme kad je ona išla na prela nije bilo, pa je moguće da je pojava tih instrumenata nešto mlađa pojava na prelu.

Za prela se nije odijevala svečanija odjeća jer je nije ni bilo, ali svi Krasnari ističu da su pazili da u prelo idu u čistoj odjeći<sup>63</sup>.

I prema kazivanju Ivke Anić mladi su na prelo nosili odjeću koji su nosili svaki dan, zbog loših financijskih mogućnosti.

Ima i drugačijih kazivanja o načinu odijevanja sudionika prela. Tako Katica Devčić kaže: *Prelo se oblačilo fino, nije ono svaki dan, bolje što si ima, spremi se, e.* Sukladno tome, Ivan Tomaić ističe kako je u prelo odlazio u svečanom odijelu, onom koje je nosio i na misu. Tvrdi da su se djevojke dotjerivale još više nego momci. Imale su posebnu pregaču koju su nosile pri radu da se ne bi isprljale: *Kad se je čupala vuna, onda imale zaslon, fertun, kako ko kaže, toga smotalo u vrećicu i nosi sobon. Kad ide čupat, iz vune uvik curi prašina, onda sveži taj fertun, zaslon, u njemu radi. Kad je gotovo, iznese van prid kuću, istrese ga, smota ga i za kući. I kad pođe kući, nosi ga sobon.*

Na prelima domaćin nije častio sudionike jelom i pićem, i to zbog veoma nepovoljnih ekonomskih prilika.<sup>64</sup> Ankica Vukelić mi je otpjevala pjesmu koja živo svjedoči o navedenom stanju:

*U čijani povečere nema,  
kom se drema nek se kući sprema.*

<sup>62</sup> Marija Anić, Anići; Zora Vukelić, Krasno.

<sup>63</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Milan Babić, Biće, Anići.

<sup>64</sup> Ankica Vukelić, Vukelići; Katica Devčić, Čodić, Polje.

Nasuprot tome, Ivan Tomaić Šoša sjeća se da su domaćini kuće pekli *zdilu veliku ovako uštipaka*.

Ovakva su se prela u Krasnu održavala do polovice 20. stoljeća. Kao posljedica raseljavanja ljudi, odlaska na rad, kao i odlaska mladih ljudi iz Krasna zbog školovanja, prestali su se tijekom zime održavati večernji sastanci pod nazivom *prelo*.

#### *Prelo danas*

Veoma brzo nakon dolaska na teren, doznala sam da u Krasnu djeluje udruga pod nazivom *Čuvarice ognjišta* (osnovana 30. prosinca 2002. godine). Po riječima Zore Vukelić, predsjednice udruge, cilj njihova okupljanja je *da se malo prisjetimo tih starih običaja. Gledamo Sinac, Ličko Lešće, Kosinj, Kuterevo, Otočac, Gospić, svi imaju svoje KUD-ove, ništa, mi smo stvarno, ko da smo s Marsa pali, niko niš ne zna. I mi ćemo nešto.*<sup>65</sup> Dakle, jedan od osnovnih pokretača osnivanja udruge bila je svijest o postojanju KUD-ova okolnih mjesta, u čijem djelovanju oni prezentiraju sebe, svoju posebnost (u folklornom smislu), tj. svoju različitost prema drugima. U svjesnosti o sebi, svojoj različitosti vidim pobudu osnutka kako udruge, tako i folklornog društva. Naime, pri *Čuvaricama ognjišta* (članovi su osobe ženskog spola) djeluje i folklorno društvo *Krasno*. Čuvarice su počele organizirati večernje sastanke koje nazivaju *prelo*, a folklorno društvo je dolazilo na prela uvježbavati pjesme. Važno je napomenuti da su svi stanovnici Krasna znali za udrugu i njezino djelovanje, ta da su veoma često sami kazivači poticali razgovor o *Čuvaricama ognjišta*, ističući svoj (neutralan ili, češće, pozitivan) stav o njihovom radu.

Radi prisjećanja i očuvanja *starih običaja*,<sup>66</sup> *s težnjom da vrate život u ravnotežu*<sup>67</sup> udruga od jeseni 2003. godine nekoliko puta mjesečno organizira susrete pod nazivom *prelo*. S obzirom na to da su prela (u svom obliku prve polovine 20. stoljeća) bila moj cilj istraživanja u krasnarskom kraju, bilo mi je veoma zanimljivo razgovarati s predsjednicom udruge, kao i ostalim kazivačima o sastancima koje oni danas organiziraju i nazivaju ih *prelom*. Bilo je jasno da nije riječ o tipu prela iz prve polovice dvadesetog stoljeća, odnosno da se svi elementi tog i današnjeg prela ne mogu u potpunosti podudarati. Stoga ću pokušati ukazati na promjene, ponajprije u značenju,

<sup>65</sup> Osim navedenog, Zora Vukelić važnost udruge vidi i u "vraćanju društvenog života" u Krasno.

<sup>66</sup> Zora Vukelić, Krasno.

<sup>67</sup> Podatak iz brošure.

koje je prelo poprimilo, kao i na elemente tradicijske kulture po kojima se članovi zajednice razlikuju u odnosu na druge lokalne, ali i regionalne zajednice. Već sam spomenula da je jedan od osnovnih pokretača osnivanja udruge bila svijest o postojanju KUD-ova okolnih mjesta, u čijem djelovanju oni prezentiraju sebe, svoju posebnost, tj. svoju različitost prema drugima. Oni smatraju da je veoma bitno da se predstave kao Bunjevci.<sup>68</sup> *Nećemo bit Ličani, kad nismo nikad bili Ličani (...) Mi smo potpuno različiti od Ličana. U svemu. I običajima i narječju tom našem specifičnom (...) Oni imaju drugačije običaje.*<sup>69</sup> Ista kazivačica objašnjava pojavu plesanja ličkog kola u Krasnu: *Doša nam je u selo taj lički utjecaj kao što je došla lička kapa. Jer 400 godina... Prvo selo Like je Kuterevo, mi smo znači zadnji od Primorja. Nikakvo čudo da smo nešto poprimili.* O posebnosti, pa i superiornosti Bunjevaca u poimanju sebe samih prema okolnim zajednicama Jure Glavaš će: *A tu im je granica onda bila kod nas, ta pripadamo dolje, to bunjevačko pleme. Jedno od najjačih plemena u Liki je ipak bunjevačko pleme.*<sup>70</sup>

Djelovanje udruge *Čuvarice ognjišta* promatrat ću samo s njihovim prelima, sastancima koji su tema mojega rada.<sup>71</sup>

*Čuvarice ognjišta* prelo organiziraju samo zimi, nekoliko puta mjesečno *da izvornu pjesmu obnovimo, da izvučemo to sve iz zaborava, to nam je cilj.*<sup>72</sup> Za razliku od prela prve polovice 20. stoljeća, na ovim prelima ne čijaju perje jer *nikome se više ne da jer to je prilično zahtjevan i prljav posao, puno prašine i to. Nema toliko više ni kokošiju puno.*<sup>73</sup> Kao na tradicijskim prelima, i na sadašnjim isključivo ženske osobe obavljaju rad, *čupanje vune*. Vunu dobiju od udruge, koja, pak, vunu dobije besplatno od Krasnara. Obradenu vunu koriste za izradu suvenira, koje će za njih prodavati Nacionalni park *Sjeverni Velebit*. Suvenirni su izraz svjesnosti o sebi i o svojoj različitosti u odnosu na drugog/dругu skupinu, te ih stoga smatram veoma bitnima. Preko suvenira se različitost prikazuje drugome/dругoj skupini, a plasira se u obliku izrađenih proizvoda na tržište.

Prema riječima Zore Vukelić, u planu za izradu su ovi suvenirni: jastučići punjeni vunom, ukrašeni *motivom narodne nošnje*, vunene čarape i *nakurnjaci*

<sup>68</sup> Zora Vukelić, Krasno; Jure Glavaš, Krasno.

<sup>69</sup> Zora Vukelić, Krasno.

<sup>70</sup> Jure Glavaš, Krasno.

<sup>71</sup> Čitatelje zainteresirane za šire djelovanje *Čuvarica ognjišta* upućujem na rad Petre Kelemen Propitivanje modela *selektivne tradicije* na primjeru udruge *Čuvarice ognjišta* Krasno, koji je objavljen u ovom broju *Senjskog zbornika*.

<sup>72</sup> Zora Vukelić, Krasno.

<sup>73</sup> Zora Vukelić, Krasno.



(pleteni odjevni predmet za muški spolni organ). *Nakurnjaci* su *odmah bili prihvatljivi jer je posebno ono*, te će ih koristiti za opisat malo udrugu svoju, čime se bavimo i tako, unutra ćemo te papiriće, to će stvarno bit poseban jedan suvenir koji će bolje ić nego čarape. Biljce (vunene pokrivače), krpere i šarenice (prekrivače za krevete i zid) zbog zahtjevnog postupka izrade nemaju u planu izrađivati, ali će dvije članice udruge djecu učiti *ne samo dijelove tkalačkog stana, nego ćemo mi njih naučiti tkat, isto kao tamburice svirat*.

Popularnost sadašnjih prela raste. Naime, u početku nitko osim članova udruge i folklornog društva nije dolazio na prelo, *onda su dolazili ovi koji nisu članovi, pomoći čupati vunu, zapjevat, popit našu rakiju*.<sup>74</sup> Prelo je snimala i televizija. Kao i prela prve polovice 20. stoljeća, i sadašnja prela imaju zabavni karakter.

Predsjednica udruge *Čuvarice ognjišta*, gospođa Zora Vukelić, o sadašnjim prelima kazuje da *nisu ta klasična starinska prela. Drugačije je bilo to što niko se nikom nije udvarao (smijeh). Nego smo samo radili i pjevali i pričali viceve (...) u našoj udruzi ne može se to ostvarit, takva vrsta prela. Jer nama nije cilj kako je bilo u starinskim prelima neko nekoga zavolit, neko nekoga se spojiti i tako*.

#### Zaključak

*Prelo* je naziv za zimske sastanke mladih i/ili starih ljudi sa svrhom obavljanja rada, druženja i zabave. *Prela* su u prošlosti, otprilike do iza Drugog svjetskog rata, bila raširena po čitavoj Lici, pa tako i u Krasnu. Za razliku od šireg ličkog područja gdje se mogu razlikovati prela samo za starije, oženjene ljude, prela samo za mladiće i djevojke, te prela kojima su zajedno prisustvovali i mladi i stari - na krasnarskom području kazivači se sjećaju samo prela za mlade. Iako su ponekad tim prelima prisustvovali i stariji ljudi, riječ je bila ili o domaćinima kuće, ili o ljudima koji su došli samo radi zabave.

Tijekom prvog istraživanja (u listopadu 2004. te u travnju 2005. godine) u selima i zaselcima Krasna uočeno je kako je tradicijski sastanak pod nazivom *prelo* i danas prisutan u krasnarskom kraju pod istim nazivom, ali ima drugačije značenje i svrhu. Obnavljanje *prela*, kao i uvođenje popratnih aktivnosti na današnjem prelu pokrenula je udruga *Čuvarice ognjišta*, pri kojoj djeluje i folklorno društvo *Krasno*, s kojima udruga broji 34 člana mladenačke i zrelije dobi. Sadržaj i svrha sadašnjeg i tradicionalnog prela i ne može se poklapati. Osnovna svrha okupljanja, sadržaj tradicijskog prela (prisutnog otprilike do polovice 20. stoljeća) bila je zabava mladih ljudi uz rad: *čijanje perja* i *čupanje*

<sup>74</sup> Zora Vukelić, Krasno.

vune. Svrha današnjeg prela je prisjećanje i očuvanje *starih običaja*<sup>75</sup>, ali i izrada suvenira s kojima će se zajednica predstaviti susjednim lokalnim i regionalnim zajednicama.

*Popis kazivača*

*Anići*

Ivka Anić, r. 1914. godine  
Milan Babić *Bičo*, r. 1934. godine  
Marija Anić, r. 1933. godine  
Kaja Vukelić *Vrancelova*, r. 1940. godine

*Vukelići*

Ankica Vukelić, r. 1942. godine

*Polje*

Mira Devčić, r. 1939. godine  
Mato Devčić *Radina*  
Ivan Tomaić *Šoša*, r. 1927. godine  
Katica Devčić *Čodić* r. 1931. godine

*Krč*

Marko Miškulin *Manjan*, r. 1931. godine

*Panjinovići*

Marija Brkić, r. 1942. godine

*Krasno*

Zora Vukelić, r. 1951. godine  
Jure Glavaš, r. 1949. godine

Svim kazivačima zahvaljujem na susretljivosti i razgovoru.

*Literatura*

- Danijela BIRT – Jasmina JURKOVIĆ – Petra KELEMEN, Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka na obroncima Senjskog Bila, *Senjski zbornik*, 30, Senj, 2003.  
Jasna ČAPO ŽMEGAČ, Objektivni i subjektivni čimbenici identifikacije sa zajednicom, *Etnološka tribina*, 20, Zagreb, 1997, 69-81.  
*Čuvarice ognjišta Krasno*, prospekt Udruge, 2004.

---

<sup>75</sup> Zora Vukelić, Krasno

Marija FRISČIĆ – Snjezana KLOPOTAN – Ines LASIĆ – Magdalena MIJAKOVIĆ – Nevena ŠKRBIĆ, *Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka u Gackoj dolini, Grad Otočac, 5, Otočac, 1999.*

Marija FRISČIĆ, *Seoski sastanci mladih (prela), Etnološka tribina, 22, Zagreb, 1999, 53-71.*

Jure GRČEVIĆ, *Kompolje, narodni život i običaji, Kompolje, 2000.*

Aleksandra VLATKOVIĆ, *Odijevanje i tekstilno rukotvorstvo primorskih Bunjevaca, Senjski zbornik, 30, Senj, 2003, 587-622.*

#### PRELO (SPINNEN) IN KRASNO IM TRADITIONELLEN UND ZEITGENÖSSISCHEN KONTEXT

##### Zusammenfassung

*Prelo* (Spinnen, Spinnabend) ist der Name für die Winterbegegnungen der jungen und/oder alten Leute mit dem Zweck der Arbeiterledigung, der Freundschaft und der Unterhaltung. *Die Spinnen* wurden in der Vergangenheit, ungefähr bis nach dem Zweiten Weltkrieg in ganzer Lika und genauso in Krasno erweitert. Zum Unterschied vom breiten Gebiet von der Lika, wobei die Spinnen nur für ältere Leute, nur für verheiratete, Spinnen nur für junge Männer und Mädchen unterschieden werden können, wie auch Spinnen, denen Jungen und Alten beigewohnt. Auf dem Gebiet von Krasno erinnern sich die Erzähler nur an die Spinnen für junge Leute. Obwohl manchmal an diesen Spinnen auch die älteren Leute teilgenommen haben, es handelte sich entweder um Gastgeber oder um die Leute, die nur wegen der Unterhaltung gekommen sind.

Während der ersten Untersuchung im Oktober 2004, dann im April 2005, wurde es in den Dörfern und Einzelhöfen von Krasno bemerkt, wie die traditionelle Begegnung unter dem Namen *prelo* (Spinnen) noch heute in der Gegend von Krasno unter demselben Namen, anwesend ist, aber es hat eine andere Bedeutung und Zweck. Die Erneuerung vom *Spinnen*, als auch die Einführung der Begleitaktivitäten auf heutigem Spinnen wird von dem Verein der *Hüterinnen des Herdes* in Bewegung gesetzt, wobei auch Folklogesellschaft *Krasno* wirkt, mit denen Gesellschaft 34 Mitglieder im Jugendalter und im reifen Alter zählt. Die Hauptsache und Zweck vom heutigen und traditionellen Spinnen können nicht übereinstimmen. Der Grund des Versammelns und die Hauptsache des herkömmlichen Spinnens (anwesend ungefähr bis zur Hälfte des 20. Jahrhunderts) war die Unterhaltung der Jugend bei der Arbeit: *Federn schleifen* und *Wolle kämmen*. Der Zweck des heutigen Spinnens ist die Erinnerung und das Bewahren der *alten Sitten und Bräuche* und Anfertigung der Souvenirs mit denen sich die Gemeinschaft den Nachbar-, Lokal- und Regionalgemeinschaften vorstellen wird.

WOOL SPINNING (ROVING) IN KRASNO  
IN TRADITIONAL AND CONTEMPORANEUS CONTEXT

Summary

*Roving* is the name for winter meetings of young and/or old people with the purpose of work, mingling and fun. *Roving* in the past, after WWII, was usual in the whole of Lika, as in Krasno. In the wide Lika region wool spinning could be found only for older, married people or only for young men and girls and those where old and young people were together. In the area of Krasno wool spinning was only for young people, according to the storytellers. Although some older people would participate at these wool spinnings, these were the only people who offered hosts wool spinning or people who would join in for fun.

During the first research in October 2004 and in April 2005 traditional meetings under the name of 'roving' in the villages and hamlets of Krasno were noticed. These kinds of meetings still exist in this region but they have different meanings and purposes. The reintroduction of wool spinning, as well as the introduction of some other activities was initiated by the society *Protectors of Fireplace* (Čuvarice Ognjišta). A part of this society is the folklore society *Krasno* with 34 members of young and older people. The content and purpose of today's and traditional wool spinning could not be the same. The main purpose of gathering, the content of traditional wool spinning (present up to the middle of the 20<sup>th</sup> century) was the fun of young people alongside the work: *picking feathers* and *picking wool*. The purpose of today's wool spinning is in memory and the preservation of *old customs* and the making of souvenirs, which will then represent the local community on the regional level.